

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Актуальність теми дослідження: аналіз типів відносин між особистістю і суспільством переконливо свідчить про те, що в умовах прискореного розвитку цивілізації роль особистості в суспільстві, рівень її свободи істотно зростають, у зв'язку з чим стає все більш актуальною проблема співвідношення свободи особи і її відповідальності перед іншими людьми і суспільством в цілому. Буття правового суспільства визначається розвиненими горизонтальними зв'язками, рівнем самоорганізації між усіма суб'єктами соціального простору. Базовими факторами суб'єкта правовідносин із розвинутою демократичною правосвідомістю є усвідомлення цінності свободи, повага до права, відповідальність за свої вчинки, прагнення до реалізації соціальної справедливості тощо. **Мета дослідження:** аналіз свободи рішень людини та її відповідального підходу до тих, чи інших питань. Взаємовідношення свободи та відповідальності. Вплив однієї особи на суспільство та вплив суспільства на державу. Правова держава, її розбудова та взаємовідношення із суспільством. **Об'єктом дослідження є:** свобода та відповідальність суспільства в цілому. **Предметом дослідження є:** проблема співвідношення свободи та відповідальності з точки зору філософської та філософсько-правової думки. Яке ж значення мають категорії «свобода» і «відповідальність» і яке співвідношення існує між ними? **Завдання дослідження:** визначити взаємовідносини свободи та відповідальності людини. Вплив одного компонента на інший та спосіб прийняття рішень завдяки відповідальності та свободі. Свобода – це одна з основних, найскладніших філософських категорій, яка визначає сутність людини, що складається з її здатності мислити і діяти відповідно до своїх намірів, бажань та інтересів, а не внаслідок якогось примусу. У соціальних відносинах особливості реалізації співвідношення свободи та відповідальності залежать від багатьох умов, зокрема від типу політико-правової системи держави, рівня розвитку законодавства щодо прав та свобод людини, ступеня розвиненості правової та політичної культури суспільства й індивіда, існуючих правових традицій тощо. На мою думку, саме у правовому суспільстві, буття якого неможливе без розвитку демократії, відбувається постійний пошук компромісу між прагненням до свободи та відповідальністю шляхом постійного діалогу між суб'єктами соціального простору. Свобода як характеристика буття правового суспільства передбачає широкі можливості для реалізації життєвої стратегії та ціннісних пріоритетів людини. Разом з тим акт вільного волевиявлення бажань і прагнень особистості автоматично передбачає здійснення процедури вибору у різноманітних вимірах: від екзистенційного до соціального. Для здійснення цієї процедури людина повинна бути готова емоційно, інтелектуально, ментально, світоглядно тощо. У той же час свобода громадянина виражається в правах людини, які закріплені у чинному законодавстві. У правовому суспільстві людина має можливість вибору певної моделі поведінки, яка обумовлена чинним законодавством, у той же час вона може стати творцем нового правопорядку, застосовуючи наявні демократичні процедури. Розвиток правового суспільства в цьому контексті означає не лише збільшення об'єму прав і свобод людини, але й більш глибоке розуміння відповідальності: не тільки перед самою собою, власною родиною, а й перед суспільством, державою. Запорукою усвідомлення та реалізації меж свободи та рівня відповідальності громадянина є знання. Тому справжній вибір відрізняється від свавілля тим, що він є результатом складного синтезу об'єктивних можливостей зовнішньої дійсності і суб'єктивного багатства внутрішнього світу людини, накопиченого нею соціального досвіду. У процесі вибору розкривається справжній зміст, духовне і моральне багатство особистості. Саме вільний вибір є випробуванням на міцність таких компонентів особистості, як совість, гідність, честь, відповідальність, тощо. [1] Отже, що ж являє собою відповідальність з позиції соціальної філософії? Відповідальність – це соціально-філософське поняття, що відбиває об'єктивно-історичний характер взаємин між особистістю і суспільством, особистістю і соціальною групою, які сформувалися в ході задоволення взаємних вимог. Як правило, залежно від сфери діяльності розрізняють політичну, правову (юридичну), моральну відповідальність, а залежно від суб'єкта відповідних дій – індивідуальну, групову, колективну тощо. Відповідальність формується внаслідок тих вимог, що їх ставить до особистості суспільство, соціальна група, колектив. Засвоєні особистістю, вони стають основою мотивації її поведінки. [2] Формування особистості припускає виховання в неї почуття відповідальності, яке стає її головною рисою. Важливим питанням для розуміння співвідношення свободи і відповідальності є визначення межі свободи діяльності людини. Свобода є фундаментальною цінністю для людини, але вона повинна мати свої кордони, межі, щоб не стати свавіллям, насильством над іншими людьми, тобто не перетворитися на неволю. Таким чином, межами свободи є інтереси іншої людини, соціальних груп і суспільства в цілому, а також природи як природної основи існування суспільства. [3] У суспільстві свобода особи обмежується інтересами суспільства. У міру розвитку суспільства, з кожною новою епохою відкриваються нові можливості зростання ступеня свободи особи. Це положення в сучасному суспільствознавстві як на Заході, так і на Сході стало загальноновизнаним. Тому сьогодні основним критерієм суспільного прогресу є рівень гуманізації суспільства, становища в ньому особистості – рівень її економічної, політичної, соціальної і духовної свободи. Кожна суспільна формація чи цивілізація прогресивні настільки, наскільки вони розширюють коло прав і свобод особи, створюють умови для її самореалізації. Однак не слід забувати, що свобода лише тоді може бути критерієм суспільного прогресу, коли її зростання відбувається в розумних межах. Коли цими межами на будь-якому етапі розвитку суспільства є відповідальність особистості перед суспільством і вона виходить за ці межі, у суспільстві неминуче починається анархія, що з поняттям «свобода» аж ніяк не сумісна [4]. **Висновок:** Особистість і суспільство – це дві взаємозалежні, взаємодоповнюючі сторони способу засвоєння дійсності людиною. Немає особистості без суспільства, і немає суспільства без особистості. У кожному історичному епоху існує свій тип відносин між особистістю і суспільством. Міра свободи, яку вкладають люди в кожному конкретну епоху, залежить від рівня розвитку економіки, від соціальних відносин і політичного ладу тієї чи іншої держави. Свобода і відповідальність – нероздільні поняття. Свобода неможлива без відповідальності і обов'язку людини перед світом, у якому вона існує. Відповідальність - це неминуча ціна свободи, плата за неї.

Список використаних джерел

1. Проблема свободи і відповідальності людини http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/13H3R13_3.htm
2. Ю. Ю. Калиновський. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnyua_2015_3_1.pdf
3. Формування особистості в умовах розбудови правової держави http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ub_2016_2_4.pdf
4. Взаємовідносини держави та суспільства http://dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Vzayemovidnosyny_derzhavy_ta_suspilstva.pdf